

Hevér Enikő

MAGYARORSZÁG KÖRNYEZETVÉDELME ÉS A BŰNÜGYI NYOMOZÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Absztrakt

Az elmúlt időszak eseményei igazolták, hogy a környezetet veszélyeztető cselekmények száma megnőtt, jellegük megváltozott. Az esetek feltárásával kapcsolatos nyomozások és a szankcionálás a fókuszba került. A büntető szabályozás is átalakuláson ment keresztül. Felmerül a kérdés, hogy mi nehezíti az ilyen esetek nyomozását, és hogyan lehetne a hatékonyságot növelni. A cikkben a szerző vizsgálja Magyarország környezet- és természetvédelmének rendszerét, fogalmait, alapvető bázisait és a természeti erőforrásokat. Elemzi a különféle környezet- és természet elleni bűncselekmények nyomozásának alapvető jellemzőit, a bűncselekményi tényállások, a jogellenes cselekmények részletezésével. A bemutatás tartalmazza többek között a környezetkárosítás, a hulladék gazdálkodás rendjének megsértése és az atomenergia alkalmazásával visszaélés bűncselekményeket, illetve az állatokkal összefüggésbe hozható jogellenes cselekményeket és részletezi még a bűncselekmények nyomozásának sajátosságait.

Kulcsszavak: környezetvédelem, környezetszennyezés, természetvédelem, nyomozás, Btk., bűncselekmény

HUNGARY ENVIRONMENTAL PROTECTION AND CRIMINAL INVESTIGATION CONTEXT

Abstract

The events of the past period have shown that the number of threats to the environment has increased and their nature has changed. Investigations into cases and sanctioning have been focused. The penal regime has also undergone a transformation. The question arises as to what makes the investigation of such cases difficult and how efficiency can be increased. In the article the author examines Hungary's environmental and nature protection system, its concepts, basic bases and natural resources. It analyses the basic features of the investigation of various environmental and nature crimes, with details of criminal offences and unlawful acts. The presentation shall include, inter alia, the protection of the environment, the violation of waste management and the use of nuclear power, abuse of the animals, and details of any unlawful acts associated with the animal, and even the specificities of criminal investigations.

Keywords: environment, pollution, nature protection, investigation, criminal offence

1. BEVEZETÉS

Az emberiség fejlődése során mindinkább előtérbe került a természet és a környezet védelme, a károk megelőzése és a bekövetkezett a veszteségek okozóinak szankcionálása. A kezdetekben természetesen íratlan szabályokkal óvták környezetüket a közösségek, majd pedig írásba foglalták a felállított szabályokat, és mára már a kialakított környezetvédelmi szabályok mondhatni a legszigorúbb normákká nőttek ki magukat. Történelmünk első írásos környezetvédelmi irányelve 1638-ban készült Erdélyben. Ebben megfogalmazták a környezet és a természet védelme érdekében a jogellenes magatartási formákat, valamint az elkövetésüket büntetni rendelt anyagi ellenértékeket is.[1]

A védelem önmagában igen összetett és széleskörű feladat, egyaránt vonatkozik a lakosság testi épségének, életének, illetve az épített és természeti környezet épségének megőrzésére. Tárgya szerint rengeteg fajtáját különböztethetjük meg. A szektorális biztonságfelfogás óta beszélünk többek között vagyonvédelemről, személyvédelemről, katasztrófavédelemről, rendvédelemről, de létezik elektronikai védelem, műemlékvédelem, informatikai védelem, környezetvédelem, vagy akár természetvédelem is. Lényegében a társadalom minden területét védjük és tudjuk védeni a különféle szabályzásokkal és elvekkkel, hiszen a biztonság megteremtése nemcsak az egyén, de az emberiség számára is alapvető, napjainkra osztársadalmi feladattá vált. A védelemhez hasonlóan, a biztonság is komplex és sokrétű fogalom. Általános értelemben „*valamely dolog veszélyektől vagy valamely bántódástól mentes, zavartalan állapota*”[2], illetve olyan eszközrendszer, amellyel csökkenthető a fenyegetettség.

Magyarországon egyre több biztonságot fenyegető globális, regionális és belső kihívással és kockázati tényezővel szembesülhetünk. Emiatt az ország védelmi rendszerét a veszélyeztető tényezők alapján alakították ki. Ilyen globális veszélyek és kihívások lehetnek, hogy a világ különböző részein instabil területek alakultak ki, a tömegpusztító fegyverek és hordozó eszközeik is terjednek, fennáll a nemzetközi terrorizmus veszélye, a pénzügyi, gazdasági instabilitás, és szaporodnak az informatikai-információs kihívások és a környezetszennyezés is egyre nagyobb. A regionális kihívások adódhatnak például az országok közötti fejlettségbeli különbségek növekedéséből, az országokon belüli instabilitásból, egyes országok nagyhatalmi törekvéseiből, a mediterrántérség kihívásaiból, az illegális tömeges migrációból, és a határon túli magyarok helyzetéből is. A belső kihívások kultúra- és társadalom-specifikusak és nehezen kivédhetők, mint például a szervezett bűnözés, a kábítószerterjedése, a feketegazdaság és a korrupció, a demográfiai kihívások, valamint a rendszerváltást kísérő szociális feszültségek is. [3]

Mindezek mellett a természetre vonatkozó veszélyek is folyamatosan és egyre bővülő számban vannak jelen ma világ, és konkrétan Magyarország életében is. Gondoljunk csak a napjainkban pusztító erdő- és bozóttüzekre, földrengésekre, valamint a hurrikánokra. Összességében elmondható tehát, hogy ezek a veszélyek már nem korlátozhatók az ország egyes területeire, hanem annak egészén érzékelhetők. Megnőtt a környezet, és benne a természeti környezet elleni

cselekmények száma, jellegük megváltozott. Az események feltárása fontos feladat, melyben kiemelkedő szerepe van a nyomozó hatóságoknak.

Felmerül a kérdés, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos alapvető fogalmak hogyan értelmezhetők, és milyen a kapcsolat a környezetvédelem és a természetvédelem között. További kérdés, hogy a törvények és jogszabályok hogyan értelmezik és szankcionálják a természet elleni cselekményeket, és milyen problémák adódnak a nyomozás során ilyen esetekben, és hogyan lehetne ezeket a problémákat csökkenteni. A következő fejezetekben erre keresem a választ.

2. KÖRNYEZETVÉDELEM ÉS TERMÉSZETVÉDELEM

A környezet- és természetvédelem egymással szorosan összefüggő, egymást kiegészítő és egymásból következtethető témakör. Mindkét területnek alapvető bázisát a természeti erőforrások adják, melyek körébe tartozik minden anyagi és nem anyagi természeti alkotóelem. Ilyenek lehetnek pl.: a víz, a levegő, a fény, az ásványkincsek, vagy az energia is. A természeti erőforrásokat két nagy kategóriába csoportosítják:

1./ megújuló természeti erőforrások, vagy alternatív energiák (pl.: szélenergia, a föld melege, víz, növény- és állatvilág, emberi munkaerő),

2./ kimerülő természeti erőforrások, vagy fosszilis energiahordozók (ásványi nyersanyagok és lelőhelyeik).

Megújuló „energiaforrásnak” tekintjük az élővilágot is, mely évmilliók fejlődésének eredménye. Újabb fajok jelennek meg, mások kihalnak, és ez sajnálatos módon a civilizáció térhódításával egyre gyorsul, a növények és állatok élettere fokozatosan szűkül. Ez egyrészt az ember tevékenység, a népességnövekedés, a városiasodás és iparosodás, a mezőgazdasági termelés és a vegyszerhasználat, másrészt a vadászat, halászat, a telepítés és a szennyezés stb. következménye. [4]

A fentiek miatt napjainkban egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a természetvédelemnek, melynek célja nemcsak az életközösségek megóvása, hanem a táj földtani, víztani és kultúrtörténeti értékeinek megőrzése is. Ezek megóvására sok helyen védett területeket (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) kell létrehozni. Emellett természetesen meg kell akadályoznunk a környezet szennyezését is, ezért a természetvédelem elválaszthatatlan a környezetvédelemtől. Ez utóbbi fogalom célja az ember védelme, a természetes és mesterséges környezet megóvása, a veszélyeztető tényezőkkel szembeni ellenállóképesség kialakítása. Ennek érdekében különféle intézkedéseket kell alkalmazni, a pozitívumokat támogatni, a jogellenes cselekmények ellen pedig fellépni, mivel a megoldás az állam, a jogalkotás, a gazdaság, a társadalom, stb. együttes erejével lehetséges.

2.1. A környezetvédelem meghatározása

Ha a környezetvédelmet akarjuk meghatározni, fontos magának a környezetnek a meghatározása is. A környezet az emberi tevékenység tere, a föld és a levegő és az élő szervezeteket körülvevő fizikai, kémiai és biológiai tényezők összessége. Létezik természetes és mesterséges környezet. A két oldal között nem tudunk éles vonalat húzni, mint ahogy a természetvédelmet sem tudjuk elszakítani a környezetvédelemtől.

A környezetvédelem általános értelemben azon emberi magatartások összessége, melyek az emberiség és a jogi értelemben vett környezet viszonyának fenntarthatóságáért jönnek létre. [5] Más megfogalmazás szerint „*olyan céltudatos, szervezett, intézményesített tevékenység, amelynek célja az ember ipari, mezőgazdasági, bányászati stb. tevékenységéből fakadó káros következmények kiküszöbölése és megelőzése*”[6] A jogszabály szerint pedig a olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelyeknek célja a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult károk mérséklése vagy megszüntetése, a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása.[7] A környezetvédelem tehát az ember káros tevékenységeinek szabályozására irányuló tevékenységek összessége. Több dolgot is foglalhat magában. Létezik, mint tudományág, mint szakterület, mint jogi fogalom, mint életforma, melyek szintén nem határolhatóak el egymástól. Általános értelemben a

környezetvédelem olyan tevékenységek sorozata, amivel a környezetünket védjük az ember és a természet által okozott káros hatásokkal szemben.

A környezetszennyezés folyamatának kezdete mindig kibocsátással, más néven emisszióval kezdődik, amikor egy anyag vagy energia olyan mennyiségben jut a környezetbe, hogy azt már nem képes feldolgozni azt. A szennyezés második lépcsőjét terjedésnek, vagy transzmisszióknak nevezzük, amikor a szennyező anyagok a környezetben a környezeti elemekkel keverednek és imissziót, más néven szennyezettség koncentrációt alakítanak ki. A folyamat során a szennyező anyag kifejti a káros hatását a környezet egy adott elemén. Ezek ellen a káros hatások ellen is csak szervezett védelemmel lehet fellépni.

A környezetvédelem célja tehát a jelen és jövő nemzedék életének, egészségének és életkörülményeinek védelme.

2.2. A környezetvédelem területei

A környezetvédelem összetett és sokrétű fogalom, és különböző megközelítésből értelmezhető. Az első a *klasszikusan értelmezett környezetvédelem, melynek több területe van*. Egyik nagy területe a *hulladékgazdálkodás*, mely során nemcsak a végtermékek begyűjtése folyik, hanem a szennyezés és környezetterhelés megelőzése is. Ez jelenthet elővigyázatosságot, de a gyártói és a megosztott felelősséget is. Tekintettel erre, a hulladékgazdálkodás felelős gondoskodást, a legjobb eljárásokat, költséghatékonyságot és példamutatást is igényel. A hulladékgazdálkodással kapcsolatos tevékenységek körébe tartozik pl.: a hulladékok gyűjtése, begyűjtése, szállítása, előkezelése, tárolása, hasznosítása és ártalmatlanítása, mely tevékenységek a környezetvédelmi hatóság engedélyével végezhetőek el. Rendszerét tekintve speciális, hiszen központi szerve a főfelügyelőség, mely a települési önkormányzatokon és szerveiken, valamint a jegyzőkön keresztül látja el feladatait. Különböző hulladék kategóriák léteznek, amelyekkel kapcsolatban egyre több jogszabály és ágazati szabályzó készült el napjainkra, melyek a környezet védelmét is szolgálják.

A klasszikus értelemben vett környezetvédelem tartalmazza még a levegő, a vizek és a föld, talaj védelmét is. Ennek alapja a szennyezők és a veszélyek feltérképezése. A *talaj*

leggyakoribb szennyezése például a mezőgazdasági tevékenységek során, a műtrágyák és rovarirtók használatával alakul ki. Ezek egyszerre pozitív hatást fejtenek ki a talaj és a növényzet termőképességére, de negatív környezeti károkat is okozhatnak. Fontos még a háztartásokból kikerülő szennyező anyagok elleni, és a közlekedés rákkeltő füstgázai elleni védelem is, hiszen ezek is jelentős szennyezők. A vízszennyezés szintén jelentős probléma, így az ellene való védekezés a környezetvédelem önálló ágává vált. Az egyik legfontosabb területe a kommunális szennyvíz folyamatos vizsgálata járványügyi szempontból. Az ipari szennyvíz kezelése is nélkülözhetetlen a környezet védelme érdekében.

A *légszennyezés* napjaink központi problémája. Legfontosabb okozói az égési folyamatok, a hűtőgépipar, a műtrágyagyártás és timföldgyártás stb. során keletkező gázok és a kipufogógáz. Az ellene való védelem összetársadalmi feladattá vált.

Beszélhetünk továbbá *természetvédelemről*, mely tevékenység meghatározása nem mai keletű, de kevés az eltérő értelmezés ellenére kevés változáson esett át. Lényegében a természeti értékek védelme, megőrzése és fenntartása érthető alatta. Tágabb értelemben a természetvédelem a tájak és élőhelyek, a természeti és a védett természeti területek és értékek általános védelmét, oltalmát, valamint a Natura 2000 területek közösségi szintű védelmét jelenti.[8] A témában elmélyülve az is megállapítható továbbá, hogy a föld/talaj-, víz, növény- és állatvilág védelmét is magába foglalja. Gyakori a környezetvédelem és a természetvédelem szinonimaként való értelmezése, ami hibás gondolkodás.

A környezetvédelmen belül ismerünk *tájvédelmet*, melynek feladata a táj jellegének, értékeinek, adottságainak megőrzése, helyreállítása és fenntartása. A tájelemek közé az építmények és mesterséges létesítmények is beletartoznak. A tájvédelem feladata még a fentiekén túl az, hogy az épített, mesterséges tájelemek és a természeti környezet összhangját megteremtse, létesítményeket a tájba illessze, ezért műszaki ismereteket is igényel. Napjainkra a tájvédelem egyre egzaktabbá, így hatékonyabbá válik, mivel a szabályzásban változások történtek.[9] Az elemzések során egyre gyakrabban felmerülő fogalom a környezet-gazdaságtan

A *környezet-gazdaságtan szintén szerves része a téma fogalomrendszerének*. A környezet és a gazdasági élet kölcsönhatásaival, összefüggéseivel foglalkozik. A problémákat a profit és az

etika oldaláról közelíti meg. Foglalkozik a környezet-gazdálkodással is, aminek általános jellemzője, hogy rendszerekben gondolkodik, és a többszörösen összetett okokra és visszacsatolásokra fekteti a hangsúlyt. A környezet hosszabb távra szóló hasznosítását, tervszerű fejlesztését és hatékony védelmét a természet ökológiai egyensúlyának tartós fenntartásával és a társadalom igényeinek figyelembevételével próbálja elérni.[10]

2.3. A környezetvédelem és a természetvédelem kapcsolata

A tanulmányban korábban már elemeztem a környezetvédelem és a természetvédelem alapvető kapcsolatát, bemutattam a tágabb értelemben vett környezetvédelem és annak elemeként a természet értékeinek védelmét. Megállapítható, hogy a környezet védelme az egész földre kiterjed, beleértve a természet különleges értékeit is, amely a természetvédelem feladata is. Szó esett a két fogalom olykor hibás értelmezéséről, fogalmi elemeinek felcseréléséről is. Alapvetően megállapítható, hogy a természetvédelem a környezetvédelemnél kevésbé átfogó és konkrétabb tevékenység, a természet védelme a környezetvédelem alhalmazaként is értelmezhető.[11] Ebből adódóan, hatékony környezetvédelmi intézkedések nélkül a természetvédelmi törekvések nem lehetnek eredményesek. Vannak olyan szakemberek, akik a természetvédelmet a környezetvédelemmel teljesen azonos szakterületnek tekintik. A világméretűvé vált környezetszennyezés miatt a környezetvédelemnek ki kell terjednie a környezet minden elemére, az egész földre, míg a természetvédelem kizárólagosan a természet különleges értékeivel foglalkozik (nem kizárva a globális kérdéseket sem, ha az indokolt). Ebből következik, hogy a környezetvédelem a nagyobb és általánosabb, azon belül, és nem amellet foglal helyet a kisebb, a különlegesebb és részleteibe menőbb szakterület, a természetvédelem. A természetvédelem résztvekenységként korábban intézményesült, mint a környezetvédelem, ennek ellenére a későbbi szabályozás értelmében azonban napjainkra azon belül kapott helyet. A természetvédelem egyre polarizálódik, a témaköréből kivált például a levegővédelem stb.

Minden természetvédelmi tevékenység egyben környezetvédelmi is, de ez fordítva már nem mindig igaz. Egyes környezetvédelmi tevékenységek gyakran ellentétesek, mondhatni természetvédelem ellenesek, hiszen például a vizek szabályozása a környezetre kedvező, míg a

természetre már kedvezőtlenebb hatással lehet. Előfordulhat olyan is, amikor egy védett területen való környezeti ártalmat meg kell akadályozni, szüntetni, hiszen például egy tájvédelmi körzetben nem engedhető meg például vízszennyezés, amelyek hosszútávon csak a környezetvédelmi intézkedések alkalmazásával kerülhető el vagy orvosolható.

A szakemberek gyakran értelmezik úgy, hogy természetvédelem mindig konkrét, míg a környezetvédelem gyakran általános érvényű, de fontos megjegyezni, hogy ez a megállapítás napjainkra jelentősen árnyalódott.

3. TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEK MAGYARORSZÁGON

A környezet és a természet védelmének biztosítása szerteágazó témakör, melynek sok ágazata alakult ki. Mivel ezen a területen bekövetkezett károk, szennyezések jelentősek, ezért a jogellenes cselekmények bekövetkezése szigorúbb büntetést von maga után.

A környezetvédelem bonyolult rendszere miatt a környezetvédelmi kérdéseket egyetlen törvénnyel szabályozni nem lehet. A büntetőjogi szabályok között is találunk erre vonatkozó részeket, hiszen ez is a környezetvédelem egyik elengedhetetlen eszköze.[12] A természeti környezet, a föld, a vízkészlet, az élővilág, az állatok és a növények fokozott - alkotmányos és törvényi - védelemben részesülnek. A természeti környezetet sértő gazdasági társaságok, vagy személyek egyrészt közigazgatási jogi, polgári jogi, másrészt büntetőjogi következményekkel számolhatnak. A környezet épségének fenntartásában és a védelmi szint csökkenésének elkerülésében a környezetvédelmi köteleink végrehajtása a legfontosabb eszköz. A környezetvédelem elengedhetetlen eszközeként a környezet- és természet elleni bűncselekmények ellen, többek között a növény- és állatfajok védelme és a természeti területek védetté nyilvánítása és az ezekkel kapcsolatos szabályzók nyújtanak büntetőjogi oltalmat.[13] Természeti területnek nevezzük az olyan földterületet, melyet elsősorban természet közeli állapotok jellemeznek.[14] A továbbiakban ezeket részletesebben elemzem.

Magyarországon a természetvédelmi területeket két nagy csoportba osztjuk. Az első az országos, második a helyi jelentőségű természeti terület. Az első csoportba soroljuk a nemzeti

parkokat, tájvédelmi körzeteket, természetvédelmi területeket és természeti emlékeket (összesen 218 db), míg a másikba az utóbbi kettő.[15] Hazánkban összesen 10 db *nemzeti park* található. Ezek célja megőrizni a természetes környezetet és fenntartani azt az utókornak. Kiemelten fontos a fentiek mellett

- a folyóvizek,
- a felszín alatti vízkészlet,
- az erdők,
- a termőtalaj és más megújuló erőforrások védelme.
- Magyarországi nemzeti parkok: Hortobágyi, Kiskunsági, Bükki, Aggteleki, Fertő-Hanság, Duna-Dráva, Balaton-felvidéki, Duna-Ipoly, Körös-Maros és Őrségi Nemzeti Park.[16]
- Beszélhetünk még tájvédelmi körzetekről, természetvédelmi területekről és természeti emlékekről.

A **tájvédelmi körzet** területileg a nemzeti parknál kisebb, de természeti adottságokban ez is gazdag terület. Összesen hazánkban 39 ilyen különböztetünk meg. Ezek a Bihari, Boronkamelléki, Borsodi, Mezőségi, Budai, Dél-Mezőföld, Gerecsei, Hajdúsági, Hollókői, Karancs-Medvesi, Kelet-cserháti, Kesznyéteni, Körös-éri, Kőszegi, Közép-Tiszai, Lászbérci, Magasbakonyi, Mártélyi, Mátrai, Ócsai, Pannonhalmi, Pusztaszeri, Sághegyi, Sárréti, Soproni, Szatmár-Beregi, Szentgyörgyvölgyi, Szigetközi, Tarnavidéki, Vértesi, Zempléni, Zselici Tájvédelmi körzet, a Kelet-Mecsek, a Nyugat-Mecsek, a Sárvíz-völgye, a Somló, a Gödöllői Dombvidék, a Tápió-Hajta Vidéke, a Tokaj-Bodrogszeg [16].

A **természetvédelmi terület** a tájvédelmi körzetenél is kisebb terület, mely az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag helyeit jelöli. Ebből Magyarországon több mint 150 db-ot ismerhetünk meg. Köztük hegyek, rétek, erdők, fenyvesek, lápok, legelők, lelőhelyek, rezervátumok és arborétumok, karsztok, parkok vagy tavak is találhatóak.

Természeti emlékek azok a különlegesen jelentős egyedi természeti értékek, képződmények és az azok védelmét szolgáló területek, melyek facsoportok, sziklák, vagy források lehetnek. Az

1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdése alapján a védett forrás, víznyelő, kunhalom, földvár is természeti emlékek minősül.[17] Természetesen ezek önmagukban nem területeket, hanem egy-egy természeti képződményt jelentenek, így a természetvédelmi területek kategória legkisebb csoportját alkotják.

A Natura 2000 területek „olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, mely a közösségi jelentőségű élőhely-típusok, közösségi jelentőségű állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését, és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.”[18] Ezeket a területeket külön rendelet tartalmazza és sorolja föl. A Natura 2000 területek az Európai Unióhoz való csatlakozással jöttek létre, hiszen ekkor hazánk vállalta, hogy az Unió jogrendjét a hazai szabályozásba beépíti, ezért a csatlakozástól Magyarországra is érvényes az uniós szabályzó, a Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv. Ezek értelmében kötelesek voltunk kiépíteni a fenti területeket, mellyel hazánk területének majdnem 21%-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, azonban ezeken kívül további kb. 1.2 millió hektár terület kapott uniós védettséget, melyek között igen nagy százalékban vannak mezőgazdasági területek, gyepek, tavak, folyók, erdők is, ahol évszázadok óta gazdálkodás folyik. A Natura 2000 területek érdekében tehát különösen hangsúlyos a hagyományos gazdálkodási módok szerepe.

Magyarország Alaptörvénye is rávilágít arra, hogy felelősséggel tartozunk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával kell védelmeznünk a jövő nemzedékét. A környezeti és természeti értékeinket is nevesítik benne, mivel kinyilvánítja, hogy a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdő és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növényi és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik. Ezek védelme, fenntartása és megőrzése az állam és minden állampolgár kötelessége. Az Alaptörvény nyilvánvalóvá teszi még, hogy a testi és a lelki egészség egyik feltétele a környezet megfelelő védelme, de a hulladékprobléma elleni fellépésről sem feledkezik meg. Mindezek mellett több rendelkezést is találunk benne, melyekben a környezetvédelmi témát fedezhetjük föl.

Korábban már szót ejtettünk a biztonság értelmezéséről és hazánk fenyegetettségéről, azonban a (nemzeti) biztonság elemeit nem részleteztük. Ezek a szektorális értelmezés szerint a politikai, a gazdasági, a katonai, a köz- és a környezetbiztonság. Jelen tanulmány tartalma alapján értelemszerűen a továbbiakban ez utóbbi fontos számunkra, hiszen a környezetbiztonság, a környezeti elemek veszélyeztetettségét és a védettségi állapotának mértékét mutatja az emberi tevékenységekkel szemben. Egyben jelenti azt az állapotot is, amikor a környezet nem veszélyezteteti sem az embert, sem annak környezetét. Összességében tehát akkor beszélhetünk környezetbiztonságról, amikor az egyén és a társadalom különböző csoportjai összhangban, harmóniában vannak a természeti, társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális környezettel. Környezetünk állapota összefügg a fejlődésünk sajátosságaival és problémáival. Figyelnünk kell a levegőre, a vizeinkre, a talajra, az állat- és növényvilágra és a veszélyes anyagokra és technológiákra egyaránt. Mindezek biztonságának megteremtése az ország egészére vonatkozó feladatot jelent. A felsorolásból kiemelem a különféle veszélyes anyagokkal, technológiákkal foglalkozó üzemek tevékenységét, hiszen ezeket potenciális környezeti veszélyforrásként is azonosíthatunk. Ezek sérülése, balesete esetén az emberi élet és egészség, a levegő, a talaj, a vizek és az élővilág szennyeződésének, károsodásának veszélye is fennáll.[19]

A veszélyes anyagok és technológia nemcsak a környezetbiztonság, hanem az iparbiztonság alapvető kérdésköre is. Ezt leginkább a fogalmi meghatározással tudjuk alátámasztani, hiszen az iparbiztonság

„mindazon veszélyes tevékenység (veszélyes üzem) specifikus jog- intézmény és feladatrendszer, eljárás és eszközrendszer, illetve módszertan, amely a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel, a veszélyes áru szállítással, a nukleáris balesetek elhárításával, valamint a létfontosságú rendszerek és létesítmények biztonságával kapcsolatos üzemeltetői, hatósági és önkormányzati feladatok teljesítése útján a lakosság életének, és egészségének, a környezetnek és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javaknak és szolgáltatásoknak a magas szintű védelmét szolgálja.”[20]

Főbb szakterületei a veszélyes üzemek, a veszélyes áru szállítás, a létfontosságú rendszerek és létesítmények, valamint a nukleáris baleset-elhárítás.[21] Ezek kivétel nélkül a veszélyes anyagokkal és technológiákkal foglalkoznak.

Összességében a fentiek alapján napjainkra az iparbiztonságot a környezetbiztonság egyik alrendszereként is azonosíthatjuk.

Tekintettel arra, hogy az iparbiztonság a fenti meghatározásnak megfelelően közvetlen a lakosságéletét, egészségét, a környezet és anyagi javak és szolgáltatások védelmét szolgálja, összekapcsolható a büntetőjoggal, melynek feladata az emberek közösségi együttélésének védelme. Ez különféle szabályozók megalkotását és követését igényli, így létrejön egyfajta társadalmi rend. Ezek a szabályok betartása érdekében szükség esetén kényszer igénybevételére is sor kerülhet, amihez következmények kapcsolódnak.[22] A tanulmány a továbbiakban bemutatja ezen szabályok közül a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) a témához kapcsolódó részét.

A Btk. XXIII. fejezetének címe, illetve önmagában az, hogy önálló fejezete lett, a korábbi szabályozásnál jobban fejezi ki a tényállások által védett jogi tárgyakat és jelentőségüket, hiszen korábban a környezetet és természetet károsító vagy ezzel összefüggő cselekmények nem szerepeltek önálló részben. Ebből egyértelműen látszik, hogy igény mutatkozik a környezet autonóm védelmére. A fejezet alá tartozó tényállások sokrétűek, eltérőek, azonban közös jellemzőkkel is rendelkeznek, mint a környezet, a természet és elemeinek védelme.[23]

A továbbiakban megvizsgálom a már említett, jelen korunkban kiemelkedő jelentőséggel bíró külön fejezet lényegét és változását.

4. A KÖRNYEZET VÉDELME ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK ÉS AZOK MEGJELENÉSE A JOGRENDSZERBEN

A környezetvédelem és részeként a természetvédelem is alkotmányos oltalom, a környezetet jogszabályok védik, melyek megsértése vagy veszélyeztetése esetén az azokat elkövetőkkel szemben büntetőjogi szankciók is kilátásba helyezhetők. Tekintettel arra, hogy a ma emberének feladata a jövő, a fenntartható fejlődés biztosítása, ezért a környezetvédelem területe sem elhanyagolható. A biztonság-fogalom újra értelmezésével annak a környezet is részévé vált. A biztonság megteremtése érthető módon a büntetőjogot is érinti. A jogi gondolkodásban elég

korán megjelent a környezet és a veszélyeztető tényezők csökkentése, de nagy változást a 2013-as év hozott, hiszen 2013. július 1-jén lépett hatályba Magyarország új Büntető törvénykönyve (a továbbiakban: Btk.), a 2012. évi C. törvény. Az új jogszabály megalkotásának több indoka is volt, többek között a gyorsabb tudományos fejlődés és fejlesztések lehetővé tétele, az európai unióhoz való csatlakozás és a nemzetközi jogszabályoknak, szerződéseknek való megfelelés, a jogharmonizáció megalkotása, illetve a környezet elleni bűncselekmények számának növekedése. A büntetés rendszerének is alkalmazkodnia kellett a megváltozott társadalmi- és biztonsági környezethez. A bűncselekmények és bűncselekményt elkövető személyek növekvő száma miatt előtérbe kerültek a büntetéseket szigorító rendelkezések.

A Btk. felépítésében is jelentősen megváltozott, egységesebbé vált. Ez azt jelenti, hogy az eddig felállított fejezeteken belül elhelyezett bűncselekmények (és itt csak a törvény különös részéről beszélünk) újabb, logikusabb csoportokba lettek sorolva. Természetesen a logikusabb felépítés eredményeként vannak olyan tényállások melyek maradtak és többen más kategóriába kerültek. Az egységes szabályozás előnye, hogy az állampolgárok pontosabban meg tudják ismerni a bűncselekményi kategóriákat, azon belül következtetni tudnak a jogellenes cselekményekre is. A Btk. a régivel ellentétben több, de kisebb terjedelmű fejezetet, és új bűncselekményeket is tartalmaz, új tényállásokat is megállapít, illetve egyeseket összevon vagy több tényállásra bont. A törvény külön fejezetet nyitott a környezet- és természet elleni bűncselekményeknek, mely a fejezet nevében is megjelenik. Mára már nem is kérdés, hogy külön helyet kell elfoglalniuk, hiszen a környezet és a természet védelme egyértelműen nagy fontossággal bír. Ennek biztosítása érdekében az alábbi bűncselekményeket nevesítették:

- *környezetkárosítás és természetkárosítás*, melyeket a régi törvény közegészség elleni bűncselekményekként sorolt,
- *állatkínzás*, melyet a régi törvény közbiztonság elleni bűncselekményekként sorolt,
- *orvvadászat és orvhalászat*, amelyek kiváltak az állatkínzás bűncselekményéből,
- *tiltott állatviadal szervezése*, mely korábban szintén a közbiztonság elleni bűncselekmények közé tartozott,
- *a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése*, az egykori közegészség elleni bűncselekmény,

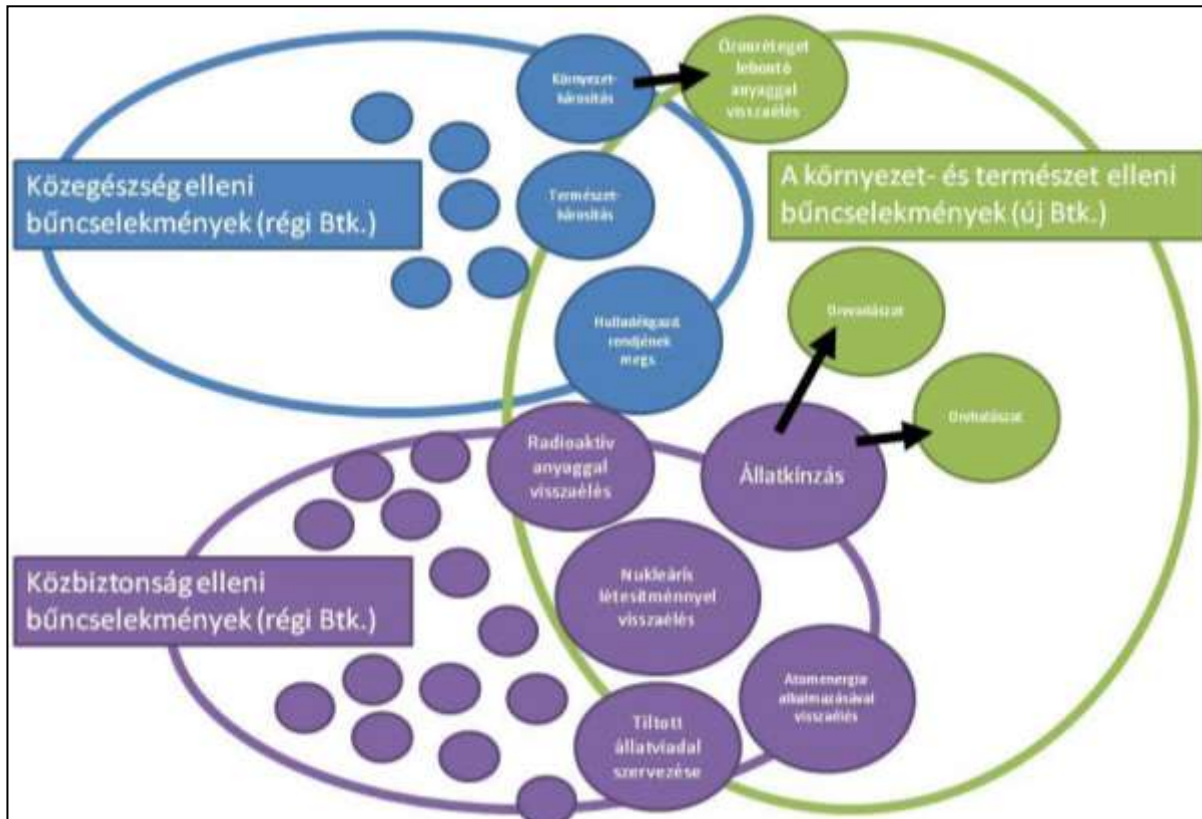
- *ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés, mint új, önálló tényállás,*
- *radioaktív anyaggal visszaélés, nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés és atomenergia alkalmazásával visszaélés, mint a régi btk. közbiztonság elleni bűncselekményei.*

A két törvény tényállásaiban szintén történtek változások, illetve a fejezet végén rögzített általános szabály szerint *„a környezetkárosítás, a természetkárosítás, az orvvadászat, az orvhalászat, a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése és a tiltott állatviadal szervezése elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.”*[24]

A környezetkárosítás bűncselekmény törvényi tényállása tartalmilag nem változott, formailag viszont a régi törvény (2) bekezdése kivált és önálló bűncselekményként ebből jött létre az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés törvényi tényállása, mely bűncselekmény korábban külön nem szerepelt. Az alaptényállás e cselekmény tekintetében pedig tovább mélyül, hiszen az új jogszabály – a régivel ellentétben – a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli. A természetkárosítás bűncselekmény tartalmi változása a könnyebb megértést szolgálja a tagolásával, külön bekezdésre és paragrafusra való szedésével, illetve a tényállásba bekerült a *Natura 2000* terület. Az állatkínzás bűncselekményét mindkét törvény említi, azonban a régi jogszabállyal ellentétben a Btk. már kifejezetten a gerinces és minden gerinces állatra terjed ki, tágítja a kört az ember környezetében élő, vagy házasított állatra. A régi jogszabály utolsó bekezdése nevesíti a tiltott vadászat és halászat esetét, amely az új törvényben külön önálló bűncselekményként jelenik meg. Kivált tehát az állatkínzásból az orvvadászat és az orvhalászat, a tiltott állatviadal szervezésének tényállása azonban változatlan maradt.

A bűncselekmények átcsoportosítását az alábbi ábrával szemléltetem:

1.ábra: a környezet és a természet elleni bűncselekmények csoportba sorolása a Btk-ban

Készítette: a szerző

A további három bűncselekmény tekintetében (radioaktív anyaggal-, nukleáris létesítmény üzemeltetésével- és atomenergia alkalmazásával visszaélés) annak lényege, tartalma nem változott említésre méltóan, de a jelenlegi törvényben tagoltabban, érthetőbben lettek megfogalmazva. A környezetet károsító cselekmények esetén gyakran kerül sor nyomozásra, amely sok tekintetben megegyezik a más jellegű cselekmények során végrehajtott nyomozással, de vannak eltérések is. Vizsgáljuk meg a nyomozást ilyen szempontból!

4.1. A környezet elleni cselekményekkel kapcsolatos nyomozások általános bemutatása és problémáik feltárása

Ma hazánkban a nyomozással külön tudomány, a kriminalisztika foglalkozik, melynek jelentése nyomozásban. Önálló tudományként a XIX. század közepétől ismerhetjük, amikor a

bűnüldözés állami irányításúvá és egységessé vált. Célja a bűncselekmények felderítése és bizonyítása, illetve azok elősegítése tudományosan megalapozott eszközök, módszerek és eljárások kidolgozása által. Tárgya pedig a bűncselekmények körülményeknek, a bizonyítékok feltárásának, valamint az erők, eszközök és módszerek tanulmányozása.[25] A kriminalisztika a fentiek szerint a bűnügyi nyomozásokkal foglalkozó tudomány.

A jelenleg hatályos szabályozás értelmében **nyomozás** a büntetőeljárás első szakasza (létezik még ügyészi és bírói szak), ami felderítésből és vizsgálatból áll. A felderítés során fel kell deríteni a bűncselekményt és az azt elkövető személy, fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben. A vizsgálat során pedig döntés születik a gyanúsítottal szembeni nyomozás befejezéséről, mely az eljárás megszüntetése vagy vádemelés lehet.[26] Elméletben azért kissé tágabb értelmezés is használható, hiszen a nyomozás egy már megtörtént cselekmény feltárása, melyet egy kötött eljárásrend jellemez. Célja az esemény valóságnak megfelelő feltárásán és az eljárás lefolytatásán túl az ezekhez szükséges feltételek biztosítása is.

A környezet és természet elleni bűncselekmények nyomozása különös szakértelmet igényel és jellemzőjük, hogy a bizonyításuk igen sajátos. A jogellenes cselekmények eljárásait lefolytató nyomozó hatóságok ezekben az ügyekben önálló jogkörben nem képesek döntéshozatalra, ezért minden eset különféle szakértők, szaktanácsadók bevonását igényli.

A természet-, illetve környezetkárosítás, valamint a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése bűncselekmények nyomozása során főként igazságügyi környezet- és természetvédelmi szakértőket szükséges bevonni, de előfordulhat erdőmérnökök, munkavédelmi szakértők kirendelése is. Ezek a szakértőknek munkájuk elvégzéséhez és szakvéleményük, szaktanácsadói véleményük kiállításához helyszínrajzok, ingatlanokhoz tartozó tulajdoni lapok beszerzése szükséges, melyek több esetben akadályokba ütköznek, hiszen ezek beszerzése a nyomozást végző szerv számára sem térítésmentes. A rendelkezésre bocsátáshoz olykor több levélváltás, jogszabályi hivatkozásokkal való „kényszerítés” szükséges.

Az állatkínzás és az ezzel összefüggésbe hozható bűncselekmények (orvvadászat, orvhalászat) vizsgálatakor az állatorvosokkal, vadászati, vagy halászati szakértőkkel való együttműködés elengedhetetlen. A nyomozások során itt is, mint az előzőekben sorolt bűncselekményeknél

fontos a helyszín megtekintése, melyre sok esetben nincs lehetőség, mivel az elkövetés és a bejelentés között – ha nem a hatóság saját észlelése alapján indul az eljárás – olyankor több idő telik el, mely alatt a helyszín helyreállítása megtörténik, és a nyomok eltűnnek, vagy például a természetvédelmi területen elkövetett falopásoknál az időjárási viszonyok alakítják a környezetet.

Problémaként merül fel még a nyomozások során az is, hogy amennyiben más szerv észleli a cselekmény elkövetését, megkezdi – általában közigazgatási – eljárását és nem azonnal, csak a későbbiekben tesz jelzést a nyomozóhatóság felé. Ez alatt az idő alatt a bizonyítás a nyomozás során kirendelt szakértő számára szintén nehézkes, hiszen ha megváltozott a helyszín, csak iratok alapján tud véleményt kiállítani, és kétséget kizáró véleményt csak akkor tud adni, ha a más hatóság által készített dokumentumok teljes körűek és mindenre kiterjedők.

Problémaként értékelhető még az is, hogy a bűncselekmények nyomozása során – annak ellenére, hogy egy másik hatóság megállapította egy anyag eredetét – csak szakértő bevonásával állapítható meg valamiről, hogy hulladéknak, veszélyes hulladéknak, ózonréteget lebontó, radioaktív, nukleáris anyagnak vagy egy cselekmény atomenergia alkalmazásának minősül. Az esetek többségében ezen bűncselekmények bejelentése már egy korábban intézkedő hatóságtól – pl.: Természetvédelmi felügyelőség – származik, akik eljárásuk során az anyagok és cselekmények eredetét már megállapították, így a nyomozó hatóság általi szakértő-kirendelések néhány esetben fölöslegesek, és nem kevés többletköltségekkel jár, nem beszélve az általuk a vélemény kiállítására fordított idő hosszúságáról. Ez sok esetben a nyomozás indokolatlan elhúzódásához vezethet, ami pedig ellentmond a büntetőeljárás egyik követelményének, mely szerint a nyomozást a legrövidebb időn belül be kell fejezni.

A nyomozó hatóságok általi nyomozások során tehát a környezet és természet elleni bűncselekmények tekintetében szükséges lenne, hogy az egymás mellett egy ügy kapcsán eljáró hatóságok szoros együttműködést tartsanak, hiszen ha az értesítési és tájékoztatási rendszer nem folyamatos, a kapcsolattartás akadozik. Fontos lenne, hogy az egyik hatóság által már lezárt vizsgálatot (egyértelmű és bizonyítható esetben) ne kelljen a másoknak újra kezdeni, a protokollok legyenek egymással kompatibilisek. Ezen probléma kiküszöbölése, az eljárások és intézkedések összehangolása hatékonyabbá tenné a szankcionálás rendszerét, az együttműködő

szervek szakértelmének és véleményének elfogadása költséghatékonyabb eljárásokat eredményezne, valamint az eseteket követő gyors reagálás nagy számban növelné a bizonyítások hatékonyságát.

5. ÖSSZEGZÉS

A környezet és a természet biztonsága, zavartalan állapotának fenntartása az ember társadalmi életének alapvető célja. Nélkülözhetetlenné vált a szociális háttér kialakításában, a jólét fenntartásában és a tudományos fejlődésben is. A cikkben a környezetvédelem fogalmát vizsgálva megállapítottam, hogy sok eltérő megfogalmazás létezik, de mára már egyre egységesebb az értelmezése, főbb sarokpontjai kialakultak, melynek mentén már jól követhető protokollok alakíthatók ki. A környezetvédelem és a természetvédelem egymással összefüggő fogalmak, melyek kölcsönhatása nyilvánvaló, egymással hierarchikus alárendeltségi viszonyban vannak, de önmagukban önálló rendszerek. Vizsgálva a természetvédelem kérdéskörét, bemutattam a különféle természetvédelmi területeket, felsoroltam a nemzeti parkokat, tájvédelmi körzeteket, a természetvédelmi területeket és a természeti emlékeket, illetve a Natura 2000 területeket.

Mivel napjainkban egyre több olyan cselekmény történik, melyek rávilágítanak ebben a témában is a büntetőeljárások fontosságára, fókuszba került a károkozás megfelelő szankcionálásának igénye és az ítélethozatalhoz vezető út gördülékennyé tétele. Ennek érdekében hazánkban sok szabályozás alakult már ki, de ezek száma napjainkban is nő. Az egyik ilyen, a természet- és a környezet biztonságának fenntartása érdekében is létrejött törvény, a Btk, a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, mely egységesíti az ennek megtartása és fenntartása érdekében definiált bűncselekményeket. A törvény célja elsősorban a felhasználói igények kielégítése, az egyszerűbb megértés segítése, a nemzetközi szintnek való megfelelés, az Európai Unió normáiba való illeszkedés. Az új törvény megalkotásával a természet- és környezetvédelem területén új tényállásokat alakítottak ki már meglévő korábbi bűncselekményekből, és korábbi tényállási elemek váltak önálló bűncselekményekké. Azoknak a nyomozó hatóságoknak, melyek a bűncselekményeket vizsgálják, több problémával kell

megbirkózniuk. Alapvető hiba a nyomok biztosításának problematikája, valamint a szintén ezen a területen dolgozó és velük együttműködő szervezetek összetartásának hiánya, az értesítési és tájékoztatási rendszer olykor teljes eltérősége vagy hiánya. A hiba kiküszöbölése csak a nyomozó hatóság felé tett gyors bejelentésekkel, az ezekre történő gyors reagálással, illetve a helyszínek gyors áttekintésével és azok teljes körű rögzítésével lehetne megoldható. Az együttműködés keretein belül a szakhatóságok szaktudására, szakértelmére alapozva, helybehagyhatók lehetnének az eljárásuk során tett megállapításaik a nyomozó hatóság számára.

Megállapítható tehát, hogy a környezeti biztonság kialakítása több terület összetett feladata, melyhez hozzá tartozik a környezet és ezen belül a természet védelme is, és az ellenük végrehajtott cselekmények feltárása. A környezetvédelem természetesen nemcsak a nyomozó hatóságok és a szakhatóságok feladata, hanem az egyén önálló felelőssége is, de a nyomozó hatóságok nélkül a legtöbb hiba nem lehetne feltárható. A nyomozásokat nehezítő tényezők kiküszöbölése nagy kihívás napjainkban, célszerű lenne az érintetteknek közös workshopokat, szakmai megbeszéléseket tartva olyan jogszabály-módosításokat javasolni, ami a kompatibilitásukat erősítené, így a nyombiztosítás eredményesebb lehetne, a nyomozások során egymás eredményeit elfogadhatnák, melynek eredményeként nagyobb hatékonysággal lennének feltárhatók az ilyen ügyek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Fogarasi Felső Széknek Prothocularis Articuliissinak rendben való írása, mellyek ab anno 1638 emánaltattak, Art 2.
- [2] Juhász József, Szőke István, O. nagy Gábor: Magyar Értelmező Kéziszótár 9. kiadás Akadémiai Kiadó Bp, 1992, 39. o.
- [3] Hornyacsek Júlia: Polgári védelmi alapismeretek I., ZMNE, Budapest, 2009., 13-18. ISBN: 978-963-7060-66-3.

- [4] Besenyei Mónika, Dr. Hetesi Zsolt, Dr. Baranyai Gábor, Dr. Zlinszky János: A környezeti fenntarthatóság politika, NKE, Bp., 2016, 5. o.
- [5] Horváth Gergely: Környezetvédelem, NKE, Bp., 2014., 4. o.
- [6] Bércesi Ferenc: Környezet- és természetvédelmi igazgatás. In: Kilényi Géza (Szerk.) – Bende-Szabó Gábor – Bércesi Ferenc et al.: A Közigazgatási Jog Nagy Kézikönyve, Complex Kiadó, Bp., 2008., 1219. o.
- [7] 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól 4. § 32. pont
- [8] Temesi Géza: Fenntarthatóság, forrás: <http://www.termeszetor.hu/termeszetvedelem/> (2019. 08. 02.)
- [9] Környezetvédelem. http://www.sze.hu/~torma/kornyezetvedelem_03.pdf (2019. 08. 01.)
- [10] A környezetgazdaságtan.
http://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=872%3Akornyezet-gazdasagtan-alapfogalmak&catid=236&Itemid=344 (2019. 08. 02.)
- [11] Urbán Melinda: NATURA 2000: SZABÁLYOZÁS ÉS GYAKORLAT (szakdolgozat), SZTE-ÁJK, 2007, forrás: http://www.termeszetvedelem.hu/_user/downloads/publikaciok/Urban-Melinda_Natura2000-Szabalyozas-es-gyakorlat.pdf, 6. o. (2019. 08. 10.)
- [12] Molnár Tamás: A környezet büntetőjogi védelme (szakdolgozat), ME ÁJK, Miskolc, 2017., 6. o. forrás: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/25617/20879.pdf> (2019. 08. 01.)
- [13] Háger Tamás: A környezet alkotmányos és büntetőjogi védelme, különös tekintettel a vizek élővilágának oltalmára, forrás: <https://ujbtk.hu/dr-hager-tamas-a-kornyezet-alkotmanyos-es-buntetojogi-vedelme-kulonos-tekintettel-a-vizek-elovilaganak-oltalmara/> (2018. 08. 01.)
- [14] 1996. évi LIII. tv. a természet védelméről 4. § b. pont
- [15] Védett természeti területek. <http://www.termeszetvedelem.hu/a-vedett-termeszeti-terulet-terulet-es-ertekek-csoportositas-a>, <http://www.termeszetvedelem.hu/orszagos-jelentosegu-egyedi-jogszaballyal-vedett-termeszeti-terulet-terulet> (2019. 07. 25.)

- [16] Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területek. <http://www.termeszetvedelem.hu/orszagos-jelentosegu-egyedi-jogszaballyal-vedett-termeszeti-teruletek> (2019. 07. 25.)
- [17] Természetvédelem. http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=sub_522 (2019. 07. 20.)
- [18] Natura 2000. http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Natura2000/Natura2000_GyIK.pdf (2019. 08. 01.)
- [19] Halász László – Földi László: Környezetbiztonság, NKE, Bp., 2014, ISBN 978-615-5305-97-9, 10-28. o.
- [20] Kátai-Urbán Lajos: Súlyos ipari balesetek megelőzését és a felkészülést célzó jogintézmények egységes rendszerbe foglalása, Hadmérnök, IX. évfolyam, 4. szám, 2014., 97. o.
- [21] Hoffmann Imre; Lévai Zoltán; Kátai-Urbán Lajos; Vass Gyula: Iparbiztonság Magyarországon, 3. o., forrás: <http://www.vedelem.hu/letoltes/anyagok/549-dr-hoffmann-imre-dr-levai-zoltan-dr-katai-urban-lajos-dr-vass-gyula.pdf>, (2019. 09. 02.)
- [22] Belovics Ervin, Geller Balázs, Nagy Ferenc, Tóth Mihály: Büntetőjog I., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014, forrás: https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_548_Buntetojog/ch01.html#id499170 (2019. 09. 02.)
- [23] Kóhalmi László: A környezet és természet elleni bűncselekmények 331-333. o., forrás: https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/22_KohalmiL.pdf (2018. 08. 26.)
- [24] 2013. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 253. §
- [25] Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok, Rendőrtiszti Főiskola Kriminálisztikai Tanszék, Kriminálisztikai alapismeretek jegyzet, Budapest, 2005, dr. Lakatos János 7-21. o.
- [26] 2017. évi XC. törvény a Büntetőeljárásról 348. §

Hevér Enikő r. százados doktorandusz

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola

e-mail: hevereniko@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9637-3906

Enikő Hevér PhD student

National University of Public Service Doctoral School of Military Sciences

e-mail: hevereniko@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9637-3906